

Pósa Lajos, az ifjúsági irodalom kiemelkedő alakjának péceli kötődése

I.A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. A javaslatot benyújtó (személy/intézmény/szervezet/vállalkozás) neve:
Heltai Miklós elnök, Települési Értéktár Bizottság, POLGÁRMESTERI HIVATAL,
2119 Pécel, Kossuth tér 1. +36 (28) 662 007, ertektar@pecel.hu

2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:

Név: Települési Értéktár Bizottság, Pécel, Erdős Szabolcs

Levelezési cím: 2119 Pécel, Csatári u. 45/A.

Telefonszám: +36 (70) 324-9167

E-mail cím: szabolcs.erdos@gmail.com

II.A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése

Pósa Lajos író, költő, dalszerző, szerkesztő az ifjúsági irodalom meghatározó alakja, több ismert szerző pályájának egyengetője, az első ifjúsági lapok szerkesztője

2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása

☐ agrár- és élelmiszergazdaság	☐ egészség és életmód	☐ épített környezet
☐ ipari és műszaki megoldások	☒ <i>kulturális örökség</i>	☐ sport
☐ természeti környezet	☐ turizmus és vendéglátás	

3. A nemzeti érték fellelhetőségének helye

–

4. Értéktár megnevezése, amelybe a nemzeti érték felvételét kezdeményezik

☐ települési	☐ tájegységi	☒ <i>X megyei</i>	☐ külföldi magyarság

5. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása

Pósa Lajos 1850. április 9-én született a mai Szlovákia területén található Radnóton, egy kismemesi családban nevelkedett. Iskolai elvégzése után először tanárként helyezkedik el, majd hamar az újságírói, szerkesztői pályára vált. A Szegedi Napló munkatársa lesz, ahol létrehoz egy ifjúsági rovatot. 1882-ben felfedezi a „piaci rést” és *Jó Barát* címmel indít kifejezetten gyerekeknek szóló újságot Szegeden, ami ekkor még csak pár számot él meg. Pár évvel később saját gyerekverseit is kiadja. 1889-ben pedig már Budapesten bocsátja útjára a gyerekek és szülők körében gyorsan népszerűvé váló, “országos lefedettségű” *Az Én Újságom* című, heti rendszerességgel megjelenő, igényes gyermek- és ifjúsági lapot.

Bár az irodalomtörténet a lapot az első „*irodalmi értékű*” gyermeklapként jegyzi (pl. Rubinyi Mózses irodalomtörténész: „Ez a lap a magyar ifjúsági irodalom megalkotását jelenti.”), meg kell említeni, hogy a gyermekkorában ugyancsak Pécelen élő Ágai Adolf majd húsz évvel korábban, Forgó bácsi néven 1871-ben már elindított egy gyermekfolyóiratot. A Kis Lapban ugyanakkor többnyire a külföldi ifjúsági irodalom fordításai jelentek még meg.

A Pósa Lajos és Benedek Elek által elindított *Az Én Újságom* elsőként adott igazi rangot az ifjúsági irodalomnak. A szerkesztő igyekezett a legjobb minőséget adni a gyerekeknek. Sokszor húzott a kapott anyagokból (ebből többször konfliktusa is volt a szerzőkkel), de célja az volt, hogy a gyermek számára legyen élvezetes az írás. Kritikusai gyakran szemére vetették, hogy versei „bugyuták”, nagyon kis egyszerűek, de hát neki éppen az egyszerű dallomosság volt a célja (legyen „*csengő-bongó, hogy a gyermek megértse, könnyen megtanulja — nem mint az addigi, döcögő, értelmetlen, nyakatekert, nehézkes köszöntőverseket, amelyeket csak sírva-ríva tudtak bemagolni a kicsinyek.*” – ahogy az újság 50. születésnapján ezt Tutsek Anna összefoglalta). Neves írók, közéleti szereplők versengtek azért, hogy írásaik bekerülhessenek az újságba: Benedek Elek, Mikszáth Kálmán, Jókai Mór, Gárdonyi Géza, Krúdy Gyula, Móra Ferenc – hogy csak a legnagyobb neveket említsük – írtak a kifejezetten gyerekeket megcélzó irodalmi lapba.

Pósa a gyerekverselés, lapszerkesztés mellett komoly érdemeket szerzett dalszerzéssel is. Népdalokat gyűjtött, „magyar nótákat” szerzett. Ha ma Dankó Pistától hallunk valamit, annak „szövegírója” jó eséllyel Pósa Lajos volt, de Bartók is megzenésítette pár dalát.

Pósa Lajos köré nem csak a gyerek- és ifjúsági irodalom nagyjai gyűltek, de tudósok, színészek is keresték társaságát. A híres Orient szállóban volt az úgynevezett Pósa-asztal, ahol a legnagyobb formátumú kortársak fordultak meg rendszeresen. Volt, aki névjegykártyájára is rátette, hogy a Pósa-asztal tagja. A Pósa-asztal fogalommá vált. (Külön könyv is megjelent a Pósa-asztal anekdotáiról, Lőrinczy György szerkesztésében, amiből képet kaphatunk a századforduló bohém kilengésiről, az írók közti pitiáner konfliktusokról és korhangulatról.)

Hermann Ottó néprajzkutatóval és feleségével szoros baráti kapcsolatot ápolt, erről levelezés is maradt fenn. Hermann annyira jelentősnek tartotta Pósa irodalmi tevékenységét, hogy 1910-ben még Nobel-díjra is fel akarta terjeszteni.

1914. június 7-én „*gyermek ezernyi serege*” ünnepelte Pósa Lajos negyvenéves írói jubileumát Városligetben. Egyes források szerint ötvenezren is lehettek a gyerekek és szülők, jókedv és játék volt a parkban. Pósa Lajos azonban ekkor már nagyon betegeskedett, a fennmaradt fotókon láthatóan le van gyengülve, ülve fogadja a gyerekek köszöntését. Egy hónappal később, július 9-én hal meg, pár nappal a szarajevói merénylet után, az I. világháború kitörése előtt. Molnár Ferenc mondta róla állítólag, hogy „*öreg korára is kisgyermek maradt, de ő volt a legokosabb és legkedvesebb kisgyermek Magyarországon*”. Halálát követően valóban nem gyerekeknek való idők következtek.

Felesége szerény anyagi körülmények között élt tovább Sashalmon, igyekezett ápolni férje hagyatékát, „Pósa néni” néven adott még ki saját verseket. Az *Én Újságom* 1944-ben szűnt meg.

6. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett

„...*Pósa bácsit meglátogattam Pécelen. Ott laktak akkor szép tornácos házban, szelíd topolyafák strázsáltak a kapujában, gólyahírvirágos nádas szegte be a kertjüket.*” Móra Ferenc így emlékezett egyik péceli látogatására 1914-ben.

Pósa Lajos már „befutott” szerkesztőként, dalszerzőként költözött Pécelre 1907 környékén, 57 éves korában a nála 25 évvel fiatalabb feleségével, Andrassy Lídiával és Lídia első házasságából származó lányával, Sáríkával. Pósa rendszeresen ott van a Pécelen szervezett multságokon, nem ritkán saját verseit is előadja, de lánya, Pósa Sárika is apja verseit szavalja az érdeklődő péceli közönségnek. A péceli Kossuth szobor avatása alkalmából együtt mulat többek között Bárczy Istvánnal, Budapest főpolgármesterével vagy az első magyar röntgenfelvételt készítő Klupathy Jenővel.

Egy több helyen is idézett anekdota szerint Pósa bácsi egyszer a péceli Szemere szálló éttermében panaszkodott, hogy a húslevesben nincs velő. A Pécelen nyaraló polgárság körében felkapott vendéglőt akkoriban üzemeltető Faragó József beszaladt a tál levessel a konyhába és fehérrépat tömött a csontba. Pósa Lajos erre kintartott amellet, hogy ebben továbbra sincs velő („*Faragó Úr, ez nem velő*”), de a vendéglátós sem engedett („*De bizony az, kérem*”). A történet szerint Pósa tovább nem vitatkozott és később még meg is bocsátotta az esetet.

Számos nótát szerzett Pécelen, vagy ahogy ez a cikk elején idézett Móra Ferenc visszaemlékezéséből is kiderül, több gyerekversét, dalocskáját ihlette a péceli természet, a péceli ház kertjében található gazdag élővilág: A péceli nádasban, A péceli magas dombon, Furcsa malom a péceli malom vagy a Rákos vize folydogál a kert alatt.

7. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források)

Uj Idők, 1907 26. –Péceli nóták (írta Pósa Lajos)

Móra Ferenc: Pósa bácsi Pécelen 1914 (http://posalajos.com/pdf/mora_ferenc_-_posa_bacsi_pecelen.pdf)

Budapesti Hírlap, 1907.12.10 – beszámoló egy péceli bálról, ahol ott van, előad Pósa Lajos is

[posalajos.com-onösszegyűjtött írárok](http://posalajos.com-onösszegyűjtött_írárok)

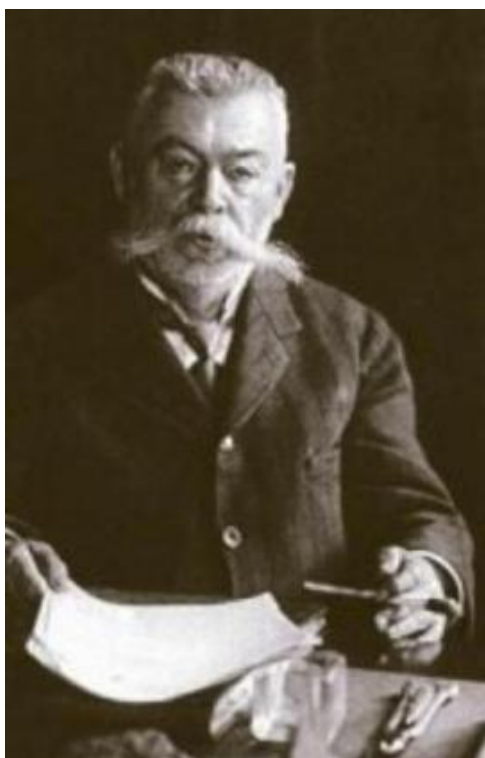
8. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe:

posalajos.com

III.

MELLÉKLETEK

1. Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális-dokumentációja

Pósa Lajos *(forrás: jakd.hu)*

2. A Htv. 1. § (1) bekezdés j) pontjának való megfelelést valószínűsítő dokumentumok, támogató és ajánló levelek:

PEST MEGYEI ÉRTÉKTÁR BIZOTTSÁG
Budapest
Támogató Nyilatkozat

A péceli Települési Értéktár Bizottság fölkérésére, mint kulturtörténész, a XVIII.-XX. század hazai irodalmának kutatója messzemenően támogatom **„Pósa Lajos, az ifjúsági irodalom kiemelkedő alakjának péceli kötődése”** című előterjesztésük Pest Megye Értéktárába történő felvételét.

A Pósa Lajos és Benedek Elek által elindított *Én Újságom* elsőként adott igazi rangot az ifjúsági irodalomnak. A szerkesztő igyekezett a legjobb minőséget adni a gyerekeknek. Sokszor húzott a kapott anyagokból (ebből többször konfliktusa is volt a szerzőkkel), de célja az volt, hogy a gyermek számára legyen élvezetes az írás. Kritikusai gyakran szemére vetették, hogy versei „bugyuták”, nagyon kis egyszerűek, de hát neki éppen az egyszerű dallamosság volt a célja (legyen *„csengő-bongó, hogy a gyermek megértse, könnyen megtanulja — nem mint az addigi, döcögő, értelmelen, nyakatekert, nehézkes köszöntőverseket, amelyeket csak sírva-ríva tudtak bemagolni a kicsinyek.”* – ahogy az újság 50. születésnapján ezt Tutsek Anna összefoglalta). Neves írók, közéleti szereplők versengtek azért, hogy írásaik bekerülhessenek az újságba: Benedek Elek, Mikszáth Kálmán, Jókai Mór, Gárdonyi Géza, Krúdy Gyula, Móra Ferenc – hogy csak a legnagyobb neveket említsük – írtak a kifejezetten gyerekeket megcélzó irodalmi lapba.

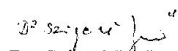
Pósa a gyerekverselés, lapszerkesztés mellett komoly érdemeket szerzett dalszerzéssel is. Népdalokat gyűjtött, „magyar nótákat” szerzett. Ha ma Dankó Pistától hallunk valamit, annak „szövegírója” jó eséllyel Pósa Lajos volt, de Bartók is megzenésítette pár dalát.

„...Pósa bácsit meglátogattam Pécelen. Ott laktak akkor szép tornácos házban, szelíd topolyafák strázsáltak a kapujában, gólyahírvirágos nádas szegte be a kertjüket.” Móra Ferenc így emlékezett egyik péceli látogatására 1914-ben.

Pósa Lajos már „befutott” szerkesztőként, dalszerzőként költözött Pécelre 1907 környékén, 57 éves korában a nála 25 évvel fiatalabb feleségével, Andrásy Lídiával és Lídia első házasságából származó lányával, Sárikával. Pósa rendszeresen ott van a Pécelen szervezett mulatságokon, nem ritkán saját verseit is előadja, de lánya, Pósa Sárika is apja verseit szavalja az érdeklődő péceli közönségnek. A péceli Kossuth szobor avatása alkalmából együtt mulat többek között Bárczy Istvánnal, Budapest főpolgármesterével vagy az első magyar röntgenfelvételt készítő Klupathy Jenővel.

Mindezek alapján ismételten javaslom Pest Megye Értéktár Bizottságának, hogy Pósa Lajos, az ifjúsági irodalom kiemelkedő alakjának péceli kötődése c. előterjesztést Pest Megye Értéktárába fölvenni szíveskedjen.

Budapest, 2018. október 1.

Dr. Szigeti Jenő
habil. egyetemi tanár
professzor emeritus
Budapest
Lenfonó utca 10.

1108

3. A javaslatához csatolt saját készítésű fényképek és filmek felhasználására vonatkozó hozzájáruló nyilatkozat
Készítette: Erdős Szabolcs, Pécel, 2018. szeptember 29.

(P. H.)